

Matematyka

5

Podręcznik
część I

Jak korzystać z podręcznika

Numer i temat

Podjmij temat

Wprowadzenie do tematu lekcji.

Treści powtórzeniowe

Treści, które pozwalają na przypomnienie wiadomości z młodszych klas, wyróżniają się kolorem różowym.

Ćwiczenia

Ćwiczenia pozwalają opanować konkretną matematyczną czynność.

Więcej na temat

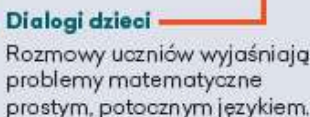
Treści dodatkowe.

Link do wiedzy

Treści, które mogą rozwinąć twoje zainteresowania.

Podsumowanie działu

Powtórzenie najważniejszych treści działu.

Ciekawel

Interesujące wiadomości uzupełniają treść lekcji.

Gwiazdka

Oznaczenie zadania trudniejszego.

Przykłady

Przykładowe rozwiązania zadań ułatwiają samodzielną naukę.

Ważne treści matematyczne

Treści, które należy przyswoić, wyróżniają się kolorem niebieskim.

Zadania

Zadania dotyczą bieżącego tematu i nawiązują do zagadnień wcześniejszych.

Wskazówki

Podpowiedzi w formie rozmowy dzieci za pomocą komunikatora internetowego ułatwiają samodzielną pracę.

Czy już umiesz?

Zadania kończące dany dział utrwalają zdobyte umiejętności.

Pamiętaj, że podręcznik ma służyć uczniom z kolejnych klas. Nic w nim nie zapisuj.

Znaczenie ikon

praca zespołowa

nawiązanie do ilustracji

uwaga

nawiązanie do innego przedmiotu

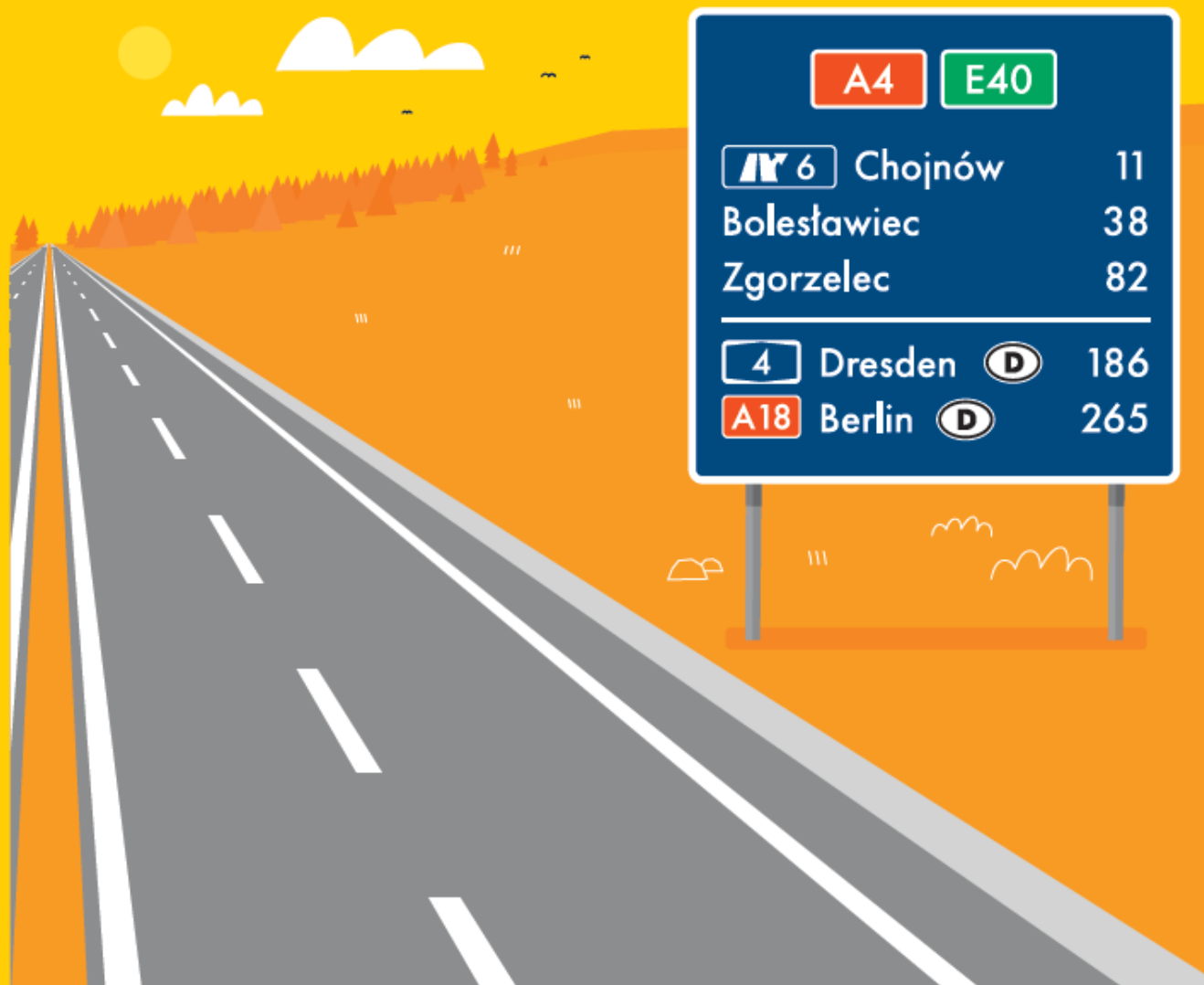

zastosowanie nowoczesnych technologii

łamiągówka, żart

1. Liczby naturalne

Tablica widoczna na ilustracji to tzw. tablica szlaku drogowego. Odczytaj znajdujące się na niej informacje i odpowiedz na pytania.

1. O czym powiadają nas liczby po prawej stronie tablicy?
2. Co oznacza symbol A4, a co – symbol E40?
3. Jaki inny kolor, oprócz niebieskiego, może mieć tablica szlaku drogowego? Od czego to zależy?
4. Do granicy z jakim państwem prowadzi ta droga?

Jeśli nie znasz odpowiedzi na któreś pytanie, poszukaj jej w internecie.

1.1 Dziesiętkowy system pozycyjny

Podejmij temat

Odczytaj ceny rowerów i skuterów.

Czy pamiętasz?

W **systemie dziesiętkowym** 10 jednostek niższego rzędu tworzy jedną jednostkę kolejnego rzędu wyższego.

W **systemie pozycyjnym** znaczenie cyfry zależy od jej pozycji w liczbie.

W klasie czwartej nauczyliśmy się odczytywania dużych liczb, takich jak: 52741, 300000, 176524318.

Aby poprawnie odczytać dużą liczbę, wygodnie jest podzielić jej cyfry na grupy, po trzy cyfry w każdej grupie (licząc od prawej strony). Zapis powyższych liczb wygląda wówczas następująco:

52 741, 300 000, 176 524 318.

Grupy mają określone nazwy:

Liczbę odczytujemy grupami i zawsze zaczynamy od lewej strony. Najpierw czytamy liczbę z danej grupy, po czym dopowiadamy jej nazwę. Nazwy ostatniej grupy (grupy jedności) nie dopowiadamy. Zatem powyższą liczbę odczytujemy:

176 milionów 524 tysiące 318.

1. Przeczytaj podane liczby.

357 000 426	13 050 300	40 002 564	526 090
4 538 060	20 300 109	800 000 005	72 013 050

Aby zapisać dużą liczbę, postępujemy podobnie.

Przykład 1

Zapisać za pomocą cyfr liczbę: trzysta czterdzieści osiem milionów sto dziewięćdziesiąt pięć tysięcy sześćset dwadzieścia jeden.

W tej liczbie występują miliony, więc trzeba ją zapisać w trzech grupach:

trzysta czterdzieści osiem milionów	348	___	___
sto dziewięćdziesiąt pięć tysięcy	348	195	___
sześćset dwadzieścia jeden	348	195	621

W zapisie liczby mogą znajdować się zera. Przypomnijmy sobie, jak zapisujemy takie liczby.

Przykład 2

Zapisać za pomocą cyfr liczbę: osiemdziesiąt trzy miliony dwieście sześć tysięcy czterdzieści pięć.

osiemdziesiąt trzy miliony   _83 ___ ___

Nie ma setek milionów.
W ich miejscu nie wpisujemy zera, ponieważ jest to początek liczby.

dwieście sześć tysięcy   _83 206 ___

Nie ma dziesiątek tysięcy.
W ich miejscu wpisujemy zero.

czterdzieści pięć   _83 206 045

Nie ma setek, w ich miejscu wpisujemy zero.

2. Zapisz za pomocą cyfr liczbę podaną słownie.

- trzysta cztery miliony siedemset sześćdziesiąt osiem tysięcy dwieście
- osiemset dwadzieścia milionów pięćset tysięcy trzysta dwa
- dziewięćdziesiąt milionów pięćset dwanaście tysięcy trzydzieści
- sto pięć milionów czterdzieści
- dwadzieścia trzy miliony pięćdziesiąt tysięcy
- siedemset milionów
- dziesięć milionów pięć
- osiemset milionów osiemdziesiąt tysięcy osiem

W Układzie Słonecznym jest 8 planet. Na rysunku podano w kilometrach odległości poszczególnych planet od Słońca. Czy potrafisz przeczytać, w jakiej odległości od Słońca znajdują się Saturn, Uran i Neptun?

Aby odczytać np. liczbę 4 498 252 900, musimy poznać nazwę kolejnej grupy. Jest to **grupa miliardów**.

Zasada odczytywania liczb się nie zmienia – czytamy liczbę w grupie i dopowiadamy nazwę grupy. Zatem odległość Neptuna od Słońca wynosi 4 miliardy 498 milionów 252 tysiące 900 kilometrów.

3. Odczytaj podane liczby.

a) 12 004 010 302	b) 39 000 647 126
3 271 525 010	1 854 000 002
630 150 242 005	500 000 002 000

4. Zapisz cyframi podaną liczbę.

- 12 miliardów 8 milionów 352 tysiące 200
- 950 miliardów 305 milionów 84 tysiące
- 5 miliardów 156 tysięcy 5
- trzydzieści dwa miliardy osiemset czterdzieści milionów
- dwa miliardy sześćset tysięcy pięćset
- siedemset trzy miliardy sześć
- dwadzieścia miliardów dwa miliony pięćdziesiąt dwa tysiące

5. Liczbę podaną z użyciem skrótu zapisz za pomocą samych cyfr.

a) 20 tys.	b) 4 mln	c) 30 mln	d) 7 mld

Jeżeli duża liczba kończy się zerami, to często stosuje się zapis skrócony, np:

5000 = 5 **tys.** (5 tysięcy),

23 000 000 = 23 **mln** (23 miliony),

1 000 000 000 = 1 **mld** (1 miliard).

Więcej na temat

Jak się nazywają liczby większe od miliardów? Oto niektóre z nich.

Bilion to jedynek i 12 zer.

Trylion to jedynek i 18 zer.

Kwadrilion to jedynek i 24 zera.

Kwintylion to jedynek i 30 zer.

Sekstylion to jedynek i 36 zer.

Septylion to jedynek i 42 zera.

Oktylion to jedynek i 48 zer.

Nonilion to jedynek i 54 zera.

Decylion to jedynek i 60 zer.

Zadania

1 Przepisz do zeszytu podaną liczbę. W odpowiednich miejscach, między grupami cyfr, wstaw odstępy. Następnie zapisz tę liczbę słowami.

- a) 400000000   b) 8000000100   c) 40700000
d) 2000000040   e) 30050000000   f) 900000004000

2 Na której tabliczce zapisano liczbę: dwieście tysięcy czterysta?

- A. Na zielonej.   B. Na niebieskiej.
C. Na żółtej.   D. Na pomarańczowej.

2 004 000	204 000
20 400	200 400

3 Zapisz w zeszycie cyframi i słownie, jaka to liczba:

- a) tysiąc tysięcy,   b) tysiąc milionów,   c) milion tysięcy.

4 Zapisz w zeszycie poniższe liczby z użyciem podanego skrótu.

a) mln

24 000 000	5 000 000 000	8000 tys.	5 mld
------------	---------------	-----------	-------

b) tys.

300 000	90 000	8 mln	2 mld
---------	--------	-------	-------

5 W ciągu całego 2017 roku na Lotnisku Chopina w Warszawie obsłużono 15 752 000 pasażerów. Część z nich, czyli 2 mln 100 tys. osób, skorzystała z lotów krajowych, pozostali – z zagranicznych.

- a) Zapisz słowami występujące w powyższym tekście liczby pasażerów.
b) Czy więcej pasażerów wybrało loty krajowe, czy zagraniczne?

6 Ile jest wszystkich liczb:

- a) 3-cyfrowych,   b) 4-cyfrowych,   c) 10-cyfrowych,
d) 2-cyfrowych zapisanych różnymi cyframi,   e) 3-cyfrowych zapisanych jednakowymi cyframi?

7 Do 2006 roku Układ Słoneczny liczył 9 planet. Sprawdź w internecie, jak się nazywała dziewiąta planeta, podaj jej odległość od Słońca i ustal, co się z nią stało.

8 Liczbę 100 zapisz za pomocą:

- a) pięciu jedynek,   b) sześciu dwójek,   c) czterech dziewiątek.

Między cyfry możesz wstawiać znaki działań i/lub nawiasy.

1.2 Porównywanie liczb. Oś liczbowa

Podejmij temat

Pewnego dnia w salonie sprzedano cztery samochody. W tabeli podano imiona klientów i ceny kupionych aut.

Kto zapłacił więcej:

- pan Piotr czy pani Anna,
- pan Roman czy pani Renata,
- pani Renata czy pan Piotr?

Jeśli pamiętasz z klasy czwartej, jak się porównuje liczby naturalne, to z pewnością rozwiązanie powyższego zadania nie sprawiło ci kłopotu.

Przypomnijmy, jak porównujemy liczby.

- Jeżeli dwie liczby nie mają tyle samo cyfr, to większa jest ta liczba, która ma więcej cyfr, np. $48\,500 < 124\,300$.
- Jeżeli dwie liczby mają tyle samo cyfr, to porównujemy kolejno ich cyfry w tych samych rzędach (zaczynając od lewej strony), np. $48\,900 < 53\,800$, $48\,900 > 48\,500$.

Czy pamiętasz?

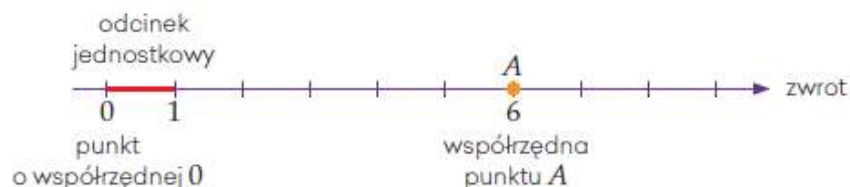
Oś liczbowa to prosta (nie ma początku ani końca) z zaznaczonym **zwrotem** oraz z punktami oznaczonymi liczbami (**współrzędnymi punktu**), o ustalonym **odcinku jednostkowym**.

1. Podane liczby przepisuj do zeszytu i porównaj.

Zamiast pytajnika wstaw znak $<$ lub $>$.

a) 52 703 ? 645 200	b) 800 000 ? 80 000
c) 25 378 499 ? 325 378 499	d) 793 555 ? 812 234
e) 17 128 326 ? 13 854 900	f) 2 794 356 ? 2 784 356

Rysunek przedstawia oś liczbową.

Przypomnijmy, w jaki sposób umieszczamy na osi liczbowej punkty o dużych współrzędnych.

Przykład 1

Zaznaczmy na osi liczbowej punkty o podanych współrzędnych.

- a) 300, 900, 1500, 2400   b) 7564, 7568, 7570, 7575

- a) Aby na jednej osi udało nam się zmieścić zarówno punkt o współrzędnej 300, jak i punkt o współrzędnej 2400, musimy wybrać bardzo małą jednostkę – taką, żeby np. w odcinku o długości 1,5 cm mieściło 300 jednostek.

- b) Skrajne punkty (o najmniejszej i największej współrzędnej, czyli 7564 i 7575) dzieli tylko 11 jednostek, dlatego w tym przypadku za jednostkę możemy przyjąć odcinek o długości 1 cm. Na tej osi – inaczej niż w punkcie a) – nie będziemy zaznaczać punktu zerowego.

2. Narysuj oś liczbową i zaznacz na niej punkty o podanych współrzędnych. Pamiętaj o dobraniu odpowiedniej jednostki.
- a) $A = 4000$, $B = 6000$, $C = 10\,000$, $D = 18\,000$
b) $E = 2997$, $F = 3000$, $G = 3003$, $H = 3005$

Zadania

- 1 Skorzystaj z danych umieszczonych na początku tematu 1.1 (*Podjmij temat*) i odpowiedz na pytania.
- a) Który rower jest najtańszy, a który najdroższy?
b) Który skuter jest najtańszy, a który najdroższy?
c) Czy najdroższy rower jest tańszy od najtańszego skutera?
d) Zapisz wszystkie ceny w kolejności od najniższej do najwyższej.
- 2 W każdej z poniższych liczb jedna cyfra jest nieznana. Zapisz te liczby w kolejności od największej do najmniejszej.

5460?

56?64

542?3

5462?

57?26

543?8

- 3 Na fragmencie mapy Europy zaznaczono państwa o największej liczbie ludności, a w tabeli umieszczono odpowiednie dane liczbowe dotyczące roku 2015.

Państwo	Liczba ludności (w tys.)	Stolica	Liczba mieszkańców stolicy
Francja	66 662	Paryż	2 050 000
Hiszpania	46 438	Madryt	3 165 000
Holandia	16 979	Amsterdam	811 000
Niemcy	82 162	Berlin	3 375 000
Polska	37 967	Warszawa	1 735 000
Rosja (część europejska)	103 200	Moskwa	11 972 000
Rumunia	19 760	Bukareszt	1 883 000
Ukraina	45 246	Kijów	2 890 000
Wielka Brytania	65 341	Londyn	8 539 000
Włochy	60 666	Rzym	2 866 000

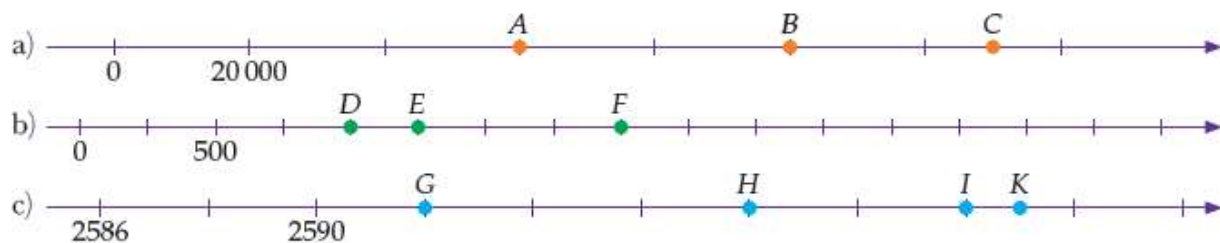
- Wypisz nazwy państw, zaczynając od tego, które miało najwięcej ludności w 2015 roku, a kończąc na tym, które miało jej najmniej (zrób to w kolumnie – jedna nazwa pod drugą). Obok każdego kraju zapisz jego liczbę ludności bez użycia skrótu: tys.
- Spośród państw wypisanych w punkcie a) wybierz i podkreśl nazwy tych, których liczba ludności przekraczała 50 mln.
- Które stolice miały mniej mieszkańców niż stolica Polski?
- W której stolicy mieszkało najwięcej osób?

- 4 Zapisz największą liczbę siedmiocyfrową złożoną:

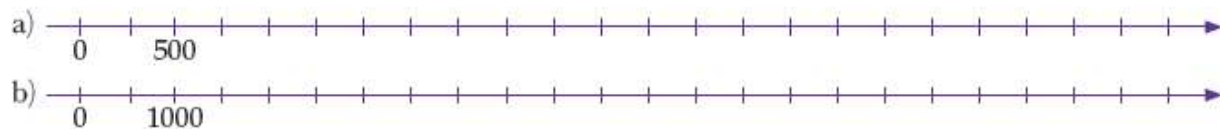
- z różnych cyfr,
- z jednakowych cyfr.

- 5 Zapisz wszystkie liczby czterocyfrowe, w których zapisie cyfry setek, dziesiątek i jedności są jednakowe, a cyfra jedności tysięcy jest mniejsza od 3. Ile jest takich liczb? Która z nich jest największa, a która – najmniejsza?
- 6 Przepisz podaną liczbę i dopisz po dwie inne liczby: o 1 mniejszą (przed nią) i o 1 większą (po niej).
- a) 35 826   b) 165 427 361   c) 78 000 540
d) 26 454 800   e) 4 000 000   f) 1 000 000 000
- 7 Podaj pięć liczb:
- a) większych od 49 326 841,
b) mniejszych od 1 000 000 i jednocześnie większych od 999 100,
c) większych od 2 500 998 i jednocześnie mniejszych od 2 650 000,
d) mniejszych od 10 003 i większych od 99 997.

- 8 Podaj współrzędne punktów zaznaczonych na osi liczbowej.

- 9 Przerysuj oś liczbową do zeszytu i zaznacz na niej liczby: 5000, 2500 i 250.

- 10 Pani Maria odgrodziła swój dom od ulicy ozdobnym płotkiem. W tym celu musiała wbić wzdłuż ulicy 12 słupków. Odległość między sąsiednimi słupkami wynosiła 80 cm. Narysuj oś liczbową i zaznacz na niej miejsca wbicia słupków (dobierz odpowiednią jednostkę). Oblicz odległość między pierwszym a ostatnim słupkiem.

- 11 Który dom jest najdroższy, a który – najtańszy?

Grupa MAC S.A.
ul. Witosa 76
25-561 Kielce

www.mac.pl